

О. І. Назаренко, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ШКОЛИ

Назаренко О. І.

Застосування інтерактивних методів навчання для формування професійної іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищої технічної школи

У статті проаналізовано важливість реалізації інтерактивних методів навчання для формування професійної іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих технічних закладів освіти. Акцентується увага на необхідності враховувати виробничі, соціальні й психологічні аспекти професійної діяльності майбутнього фахівця в процесі навчання іноземної мови. Запропоновано викладачам іноземної мови налагодити тісну співпрацю з викладачами профілюючих кафедр, узгоджуючи тематику занять та особливості мовної поведінки. Значне місце в статті займає розгляд та визначення доцільності застосування кожного із інтерактивних методів навчання, як ефективних засобів формування професійної іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих технічних закладів освіти. Зроблено висновок про те, що застосування інтерактивних методів мотивує студентів до навчання та забезпечує зв'язок вивчення мови з реальним контекстом її використання у діяльності майбутнього фахівця.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, професійна іншомовна комунікативна компетентність, вищий технічний заклад освіти.

Назаренко О. И.

Применение интерактивных методов обучения для формирования профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности у студентов высшей технической школы

В статье проанализирована важность реализации интерактивных методов обучения для формирования профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности у студентов высших технических учебных заведений. Акцентируется внимание на необходимости учитывать производственные, социальные и психологические аспекты профессиональной деятельности будущего специалиста в процессе обучения иностранному языку. Предложено

преподавателям иностранного языка наладить тесное сотрудничество с преподавателями профилирующих кафедр, согласовывая тематику занятий и особенности языкового поведения. Значительное место в статье занимает рассмотрение и определение целесообразности применения каждого из интерактивных методов обучения, как эффективных средств формирования профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности у студентов высших технических учебных заведений. Сделан вывод о том, что применение интерактивных методов мотивирует студентов к обучению и обеспечивает связь между изучением языка и реальным контекстом его использования в деятельности будущего специалиста.

Ключевые слова: интерактивные методы обучения, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность, высшее техническое учебное заведение.

Соціально-економічні, культурні та політичні зміни в Україні й в усьому світі, стрімкий розвиток комп'ютерних, інформаційних та телекомунікаційних технологій і їх проникнення в усі сфери діяльності зумовили необхідність переосмислення значення іноземних мов (ІМ) у формуванні всебічно-розвинутого фахівця. З огляду на вищесказане, необхідно спрямовувати навчання студентів на розвиток здібностей вирішення фахових завдань засобами ІМ, тобто на формування професійної іншомовної комунікативної компетентності. Одним із способів реалізації цього є застосування інтерактивних методів навчання ІМ для професійного спілкування.

Питання використання інтерактивних методів і технологій у навчанні ІМ висвітлено у численних працях і публікаціях з педагогіки та методики навчання ІМ [1; 2; 3; 4; 5]. Втім, проблема застосування інтерактивних методів навчання для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності у студентів технічних спеціальностей все ще залишається недостатньо вивченою.

Мета статті – визначити ефективність використання інтерактивних методів навчання для формування професійної іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих технічних закладів освіти (ВТЗО).

Під професійною іншомовною комунікативною компетентністю ми розуміємо складне інтегративне ціле, яке забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації [4]. Вона

передбачає сформованість комунікативних умінь у чотирьох основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), наявність мовних знань (фонетичних, граматичних, лексичних) та навичок оперування ними.

Засобом формування іншомовної професійної комунікативної компетентності є спілкування, але у тому випадку, якщо воно здійснюється на діяльнісній, ситуативно-обумовленій, мотиваційній основі з використанням професійно орієнтованого змісту як теми спілкування [1]. Отже, в процесі формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутнього фахівця необхідно враховувати специфічні вимоги й умови професійної діяльності, систему виробничих зв'язків, її предметно-технологічний, соціальний і психологічний контексти. Для цього, з одного боку, викладачі ІМ ВТЗО мають бути ознайомлені з державними стандартами вищої професійно-технічної освіти, розуміти їх значення та бути готовими впроваджувати ці стандарти у навчання. З іншого боку, їм слід тісно співпрацювати з профілюючими кафедрами, узгоджуючи тематику занять та стиль мовної поведінки, який є найдоцільнішим в тій чи іншій ситуації професійного середовища.

Враховуючи той факт, що фахівцям, випускникам ВТЗО доведеться обмінюватись професійним досвідом зі своїми закордонними партнерами, ефективними методами формування професійної іншомовної комунікативної компетентності виступають *інтерактивні методи* навчання ІМ. До них належать такі [2; 5]: метод проектів, асоціативний куш, мікрофон, робота в парах, робота в групах, мозковий штурм, мозаїка, технологія співпраці, модульне навчання.

Розглянемо вищезазначені методи докладніше у контексті навчання ІМ студентів ВТЗО. Так, метод проектів формує у студентів комунікативні навички, культуру спілкування, вміння коротко й доступно формулювати думки, толерантно ставитися до думки партнерів по спілкуванню, аргументувати власну точку зору та переконувати партнерів в її правильності,

розвивати вміння добувати інформацію з різних джерел, обробляти її за допомогою сучасних комп'ютерних технологій. Він створює мовне середовище, що сприяє виникненню природної потреби у спілкуванні ІМ.

Проектна форма роботи є однією з актуальних технологій, що дозволяють студентів застосувати накопичені фахові знання. Студенти збагачують свої фахові знання, розширюють власні кордони володіння мовою, отримуючи досвід від практичного його використання, вчаться як розуміти, так і продукувати професійно орієнтовані іншомовні тексти. Вони працюють з довідковою літературою, словниками, комп'ютером, що створює можливість прямого контакту з іншомовними автентичними текстами з фаху. Це не може бути досягнуто шляхом вивчення мови лише за допомогою підручника.

Робота над проектом – процес творчий. Студент самостійно займається пошуком вирішення певної проблеми. Для цього потрібне не лише знання мови, але й володіння великим обсягом знань з фаху, творчими й комунікативними вміннями. В курсі ІМ для професійного спілкування у ВТЗО метод проектів може використовуватися в рамках програмного матеріалу практично з будь-якої теми.

Розглянемо наступний метод інтерактивного навчання «Асоціативний кущ». На початку роботи викладач ВТЗО визначає одним словом тему, над якою проводитиметься робота, а студенти згадують, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку висловлюються найстійкіші асоціації, потім – другорядні. Викладач фіксує відповіді у вигляді своєрідного «куща», який поступово «розростається». Цей метод універсальний, адже може використовуватися фактично на всіх етапах заняття [2]. Метод «Асоціативний кущ» дозволяє активізувати фонові знання студентів і підготувати їх до участі у обговоренні проблем з фаху.

Наступним інтерактивним методом навчання є «Мікрофон», технологія якого надає можливість кожному студенту продукувати короткі висловлювання по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію. Правила використання цього методу такі:

- говорити має тільки той, у кого є «символічний» мікрофон;
- подані відповіді не коментуються і не оцінюються;
- під час висловлювання однією особою, решта не має права втручатись, вигукувати з місця [2].

Перевага надається методу роботи в парах. Його можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння і закріплення нових знань, перевірки й активізації фонових знань, розвиток професійно орієнтованих іншомовних умінь в усних видах мовленнєвої діяльності тощо. За умов парної роботи всі студенти у групі отримують можливість висловитись. Робота в парах дозволяє студентам подумати, обміняти ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед аудиторією. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вмінь висловлюватись, критично мислити, вести дискусію й переконувати співрозмовників. Робота в парах надає можливість зекономити час при виконанні вправ, які за інших умов потребують значної витрати часу. Прикладами вправ для виконання в парах є такі:

- обговорити проблему з фаху;
- взяти інтерв'ю і визначити ставлення партнера до проблеми;
- зробити аналіз чи редагування письмової доповіді партнера;
- проаналізувати разом проблему;
- дати відповіді на запитання викладача;
- обговорити доповіді інших студентів, зроблені на занятті.

Розглянемо метод роботи в групах. Він надає всім учасникам можливість діяти, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування (зокрема, відпрацювання прийомів активного слухання, прийняття спільного рішення, узгодження різних поглядів). Роботу в групах слід використовувати тоді, коли необхідно розв'язати проблему, з якою важко впоратись індивідуально, та коли одним із очікуваних результатів є набуття навичок роботи в команді.

Під час створення груп рекомендується об'єднувати в одній групі учасників із різними рівнями підготовки та досвіду з питання, що

розглядається, оскільки в різномірних групах стимулюється творче мислення, інтенсивний обмін ідеями, проблема може бути розглянута з різних боків.

Методична література містить сформульовані на основі досвіду інтерактивного навчання загальні правила роботи в групах [2]:

- кожний учасник за бажанням має можливість висловитися;
- усі учасники групи поважають цінності та погляди кожного, навіть якщо незгодні з ними;
- відбувається обговорення ідей, а не людей, що їх висловили;
- усі конфлікти, що виникають, розв'язуються мирним шляхом із урахуванням інтересів учасників і правил роботи;
- усі учасники прагнуть створити відкриту, ділову, дружню атмосферу;
- після завершення групової роботи, її результати повинні бути презентовані іншим групам.

Наступний інтерактивний метод «Мозковий штурм» є відмінним методом для використання досвіду студентів з метою розв'язання проблем і розробки ідей. «Мозковий штурм» передбачає обмін ідеями у команді й визначення найефективнішої точки зору, і найкраще спрацьовує у групах, що складають 5-7 осіб [2].

Розглянемо метод «Мозаїка». Згідно з цим методом, студентам пропонується самостійно опрацювати матеріал (кожному різний) і законспектувати його за певний час. Після цього студенти по-черзі ознайомлюють свою групу з конспектом, а члени групи повинні за ним занотувати ті самі нотатки. Наприкінці спілкування в усіх членів групи повинна бути заповнена таблиця [2].

До сучасних технологій навчання відноситься й технологія співпраці. Основна ідея полягає у створенні умов для активної спільної діяльності студентів в різних навчальних ситуаціях. Вони об'єднуються в групи по 3-4 особи, їм дається одне завдання, при цьому обумовлюється роль кожного учасника. Кожен студент відповідає не лише за результат своєї роботи, але й за

результат всієї групи. Тому студенти з низьким рівнем знань прагнуть з'ясувати в успішних те, що їм незрозуміло, а останні прагнуть, щоб перші досконально розібралися у завданні. Від цього виграє вся група, тому що спільно ліквідовуються прогалини як у сформованості мовленнєвих вмінь і мовних навичок, так й у знаннях з фаху [5].

Застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі ВТЗО значно урізноманітнює процес сприйняття, осмислення та переробки інформації. Також значно розширюється й мотиваційна основа навчальної діяльності, студенти краще усвідомлюють та запам'ятовують матеріал. Використання інтерактивних методів навчання ІМ у ВТЗО дає змогу забезпечити зв'язок вивчення мови з реальним контекстом, її застосування у діяльності майбутнього фахівця.

Перспективою подальших розвідок є докладний аналіз і вибір найефективніших інтерактивних методів для комбінованого навчання аудіювання і говоріння студентів-магістрів телекомунікаційних спеціальностей.

Література

1. Библикова Э. В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.08 / Эльвира Витальевна Библикова. – Майкоп, 2006. – 29 с.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.

3. Завалевська О. В. Інтерактивні методи формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців вищих технічних навчальних закладів / О. В. Завалевська // Наука і освіта. – 2009. – №7. – С. 68 – 71.

4. Тенищева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. пед. наук: 13.00.01 / Вера Федоровна Тенищева. – М., 2008. – 44 с.

5. Яковлєва Т. В. Використання інноваційних технологій при вивчанні англійської мови [Електронний ресурс] // Освіта.уа. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/21519/. – 10.02.2013.

Nazarenko O. I.

Using Interactive Methods to Form Professional Communicative Foreign Language Competence of Higher Technical School Students

The article analyzes the importance of implementation of interactive teaching methods to form professional communicative foreign language competence of higher technical school students. Special attention is given to the necessity to take into consideration production, social and psychological aspects of professional activity of a future specialist in learning a foreign language. The author offers language teachers to establish close cooperation with subject teachers selecting specialism-related topics and relevant language behavior.

A significant part of the article is dedicated to the consideration and determination of expediency of each interactive teaching method as effective means of forming professional foreign language communicative competence of students in higher technical educational institutions. Among the most efficient methods applying in language teaching for specific purposes are a method of projects, a method of mosaic, “microphone”, pair-work, group-work, a brainstorming method, cooperative and modular learning.

The idea that the use of interactive methods motivates students to learn and bridge a gap between learning a foreign language and the real context of its use for specific purposes helps the author to make conclusions.

For further research the author intends to perform detailed analysis and selection of the most effective interactive methods to teach Masters of Telecommunications for combined learning of listening and speaking.

Key words: interactive techniques, professional communicative foreign language competence, higher technical school.

Відомості про автора

Назаренко Ольга Іванівна – викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Основні наукові дослідження зосереджено на проблемі комбінованого навчання аудіювання і говоріння студентів-магістрів телекомунікаційних спеціальностей.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2013 р.
Прийнято до друку 24.01.2013 р.